

УДК 801.3:8020

НАТАЛІЯ ЄРЕМЕЄВА

м. Черкаси

nata5455@ukr.net

АНАЛІЗ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ АНГЛІЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ З ПОЗИЦІЙ ФРЕЙМОВОЇ СЕМАНТИКИ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ІДЕЙ В. Я. ПРОППА

У статті досліджується семантика англійської народної казки. На сучасному етапі розвитку мови відкривається новий ракурс вивчення казки – концептуальний аналіз її змісту, який здійснюється в царині когнітивної лінгвістики, в поле зору якої потрапляють структури репрезентації знань, які стоять за мовними знаками і мовленнєвими творами. Основна мета дослідження полягає у визначенні закономірностей структуризації тих ментальних репрезентацій, які формують концептуальний (психологічний) простір казкових текстів і є необхідною передумовою для побудови казкового тексту як такого і для його розуміння. При дослідженні казкового тексту використовувався фреймовий підхід до моделювання концептуального простору казки як знака, що характеризується певною семантикою. Наше дослідження є фактично розвитком ідей В. Я. Проппа і пов'язане з виходом у царину концептуальної (когнітивної) семантики, де на сучасному етапі розробляється формальний апарат для моделювання вербалізованих знань.

Ключові слова: англійська народна казка, концептуальний простір, концептуальний аналіз, когнітивна семантика, теорія фреймів.

Народна казка, складова частина фольклору, вирізняється серед інших прозових текстів відносною прозорістю універсальних та характерних етнічних концептів, що презентовані в ній. Універсальні концепти відображають систему онтологічних та аксіологічних понять, яку поділяє і підтримує людство, етнічні концепти надають цій системі своєрідний колорит та культурно-етнічні форми. Численні дослідження, присвячені казці в літературознавстві та фольклористиці [2; 4; 11; 14; 15], містять справедливі твердження про те, що казкова розповідь є відображенням неповторного та чарівного світу і відкривається перед читачем різноманіттям своїх нереальних і навіть фантастичних форм, що свідчить про її глибоку змістовність і наповненість народною мудрістю. У казці можна відчути дух народу, його менталітет, тобто склад мислення і здатність певним чином інтерпретувати й оцінювати події, що відбуваються.

Предметом нашого дослідження є семантика англійської народної казки (далі – АНК), яка формує сутнісну, релятивну та прагматичну канву казкової розповіді. Семантика АНК – це багатогранний предмет, до вивчення якого існують різноманітні підходи. У

мовознавстві казковий текст був об'єктом різнобічного аналізу: фонетичного [6; 20], стилістичного [8; 9], структурно-морфологічного, структурно-семантичного [29; 30], структурно-типологічного [12], методологічного [28], а також діахронічного [19; 18]. На сучасному етапі розвитку мови відкривається новий ракурс вивчення казки – концептуальний аналіз її змісту, який здійснюється в царині когнітивної лінгвістики, в поле зору якої потрапляють структури репрезентації знань, які стоять за мовними знаками і мовленнєвими творами. Об'єктом аналізу стають концептуальні структури, що можна відстежувати в семантиці АНК, яка розглядається як цілісний макрознак, що має свою певну логіку організації.

Основна мета дослідження полягає у визначенні закономірностей структуризації тих ментальних репрезентацій, які формують концептуальний (психологічний) простір казкових текстів і є необхідною передумовою для побудови казкового тексту як такого і для його розуміння.

Новизна нашого дослідження – у використанні фреймового підходу до моделювання концептуального простору казки як знака, що характеризується певною семантикою.

Наше дослідження є фактично розвитком ідей В. Я. Проппа і пов'язане з виходом у царину концептуальної (когнітивної) семантики, де на сучасному етапі розробляється формальний апарат для моделювання вербалізованих знань. Дослідження В. Я. Проппа [17] спираються на чотири основні тези:

1. Постійними, стійкими елементами казки служать функції дійових осіб, незалежно від того ким і як вони виконуються. Універсальна таксономія казкових персонажів зводиться до 7 основних позицій: «позитивний персонаж або реальний герой», «негативний персонаж або шкідник», «дарувальник», «чарівний помічник», «зниклий персонаж», «відправник» і «псевдогерой». Кожен із прототипових персонажів виконує своє коло дій. Так, наприклад, «шкідництво», «боротьба», «переслідування» утворюють коло дій антагоніста або негативного персонажа, тимчасом як «переміщення героя», «рятування», «вирішення проблем або труднощів», «трансформації героя» утворюють коло чарівного помічника. Послідовність функцій, тобто композиція казки, розглядається як фактор стабільний, а сюжет – як фактор перемінний. У своїй сукупності сюжет і композиція утворюють структуру чарівної казки.

2. Число функцій у казці є обмеженим. Їх кількість складає 31.

3. Послідовність функцій завжди однакова.

4. Усі чарівні казки мають однотипну будову.

Усі діючі особи або персонажі – це особлива система образів, яка включає персонажів першого, другого і третього рядів. Персонажі першого ряду – це головні герої, які характеризуються такими атрибутами, як сміливість, мудрість, доброта, шляхетність, щедрість. Щоб виконати завдання, що експонується в зав'язці, вони долають ряд труднощів і перемагають у непримиренній боротьбі з чарівними силами зла. У цьому їм допомагають персонажі другого ряду, помічники героїв, без яких неможливо уявити сюжет чарівної казки. У цій ролі можуть виступати як люди, так і тварини і різноманітні фантастичні істоти. Персонажі третього ряду – це антиподи позитивних героїв, які заважають виконанню планів і є втіленням зла, жорстокості, підступності і грубощів. У більшості випадків казкові образи

персонажів, на відміну від літературних героїв, мають групову індивідуальність і є типовами [17, 38–39].

В. Я. Пропп допускає відносну свободу казкаря у виборі певних персонажів, свободу відпускати або повторювати відомі функції, вирішувати, яким чином він вибере номенклатуру та атрибути дійових осіб, які казкаря використовує ззовні. Так, наприклад, дерево може вказувати герою шлях, а журавель може подарувати йому коня. Така свобода у виборі персонажів є особливістю лише казкового тексту. На думку дослідника, при виборі персонажів має місце облік таких їх атрибутів, як «вік», «стать», «зовнішній вигляд». Ці характеристики є змінними величинами і надають казці яскравість, красу та чарівність. Щодо вчинків персонажів, то В. Я. Пропп виділяє лише один аспект – функцію вчинку в розгортанні сюжету. Зв'язок функцій у сюжеті розглядається як їх прямолінійна послідовність (а, потім в, потім з), і суть кожної з цих функцій полягає в тому, щоб утворити наступну. Такий підхід знімає питання про синтагматичні правила, які дозволяють зв'язувати між собою події, з яких складається сама розповідь. До уваги беруться лише хронологічні зв'язки типу «далі-потім» [17, 45].

Функції дійових осіб можуть бути розподілені попарно або тріадами, наприклад: «шкідництво» :: «ліквідація шкідництва». Кожна функція є продовженням іншої і керується логічною та художньою необхідністю. Всі функції формують єдиний стрижень, таким чином, щоб із двох функцій жодна не виключала іншої [17, 54]. Парні функції, тріади та одинарні функції утворюють інваріантну систему, яка дозволяє визначити і класифікувати кожен казку. Будь-яка казка отримує власну формулу, яка складається з букв (грецьких і латинських), розташованих в алфавітному порядку, а також – із символів, що позначають різноманітні функції. Ось, наприклад, одна з формул простої казки, складеної В. Я. Проппом:

ie3 A1 B1 C B1- P1 L4 C3

Ці 11 знаків слід читати таким чином: Цар, 3 дочки. Дочки йдуть на прогулянку, затримуються в саду. Їх викрадає Змій. Цар кличе про допомогу. Три герої йдуть на пошуки. Три битви із Змієм, перемога та звільнення дівчат, повернення та винагорода [17, 112].

У казці, розкладеній на функції, зберігається певний залишковий матеріал, який не вкладається у жодну з функцій, які були виділені. Ця проблема викликає у В. Я. Проппа певні труднощі, для подолання яких він пропонує розкласти запропоновану інформацію по двох нефункціональних розрядах, виокремлюючи, з одного боку, зв'язки, а з іншого – мотивування. Зв'язки найчастіше складаються з епізодів, які дозволяють пояснити, яким чином персонаж А дізнався про те, що зробив персонаж В, оскільки ці знання потрібні для того, щоб персонаж А отримав можливість узяти участь у певній дії. Тому в загальному вигляді казки дозволяють безпосередньо звести двох персонажів або принести персонажу необхідний предмет у тих випадках, коли за певних обставин розповіді вони виявляються роз'єднаними. Запропонована теорія зв'язок дозволяє пояснити, яким чином функції, навіть якщо вони не йдуть безпосередньо одна за одною, можуть усе-таки експліцитно з'єднуватися між собою. Під мотивуваннями В. Я. Проппа має на увазі «як причини, так і мету персонажів, які спонукають їх на ті чи інші вчинки» [17, 78]. Досить часто вчинки казкових персонажів нічим не вмотивовані. Звідси можна зробити висновок про те, що мотивування, якщо вони презентовані в казці, можуть виявитися новоутвореннями. Більш того, мотивування вчинку або стану персонажа в ряді випадків може перетворитися в ще одну казку, яка розвивається всередині основної і може отримати самостійне існування [17, 120].

Таким чином, у концепції В. Я. Проппа чарівна казка розглядається як щось цілісне, всі сюжети якого взаємопов'язані та взаємозумовлені. У структурі цього цілісного компонента можна виявити відправну та кінцеву точки. Причому перехід від початкового стану до кінцевого здійснюється за допомогою проміжних функцій, які автор визначає як «ходи». Якщо казка складається з двох ходів і один із них містить пару «бій – перемога», а інший – пару «важке завдання – його вирішення», то вони й розташовуються завжди тільки в такому порядку: «бій > перемога» в першому ході і «важке завдання > його вирішення» – у другому. Крім того, обидва ходи об'єднуються за допомогою спільної для них початкової функції. В. Я. Проппа розглядає таку структуру як

архетип, із якого походять усі чарівні казки, щонайменше російські [17, 128]. Можна припустити, що підхід до моделювання змісту чарівної казки, запропонований В. Я. Проппом, може не тільки знайти успішне застосування, але й отримати подальший розвиток у когнітивній лінгвістиці – сучасній парадигмі мовознавства, спрямованій на вивчення способів отримання, оброблення, зберігання та використання вербалізованих знань, серед яких найбільш адекватними на сьогоднішній день вважаються фреймові структури і моделі фреймових сіток.

У царині когнітивної лінгвістики казковий текст розглядається як цілісна наративна модель, що має свої структурно-семантичні, композиційно-стилістичні та функціональні особливості. Казку розуміють як триєдиний макрознак, який має канонічну форму, певним чином організований зміст і характеризується комунікативною спрямованістю, пов'язаною зі шкалою аксіологічних орієнтацій соціуму, його моральними налаштуваннями та еталонами поведінки. Змістовна складова казки, яка включає взаємопов'язані елементи семантичного і прагмасемантичного планів, співвідноситься зі специфічними моделями в концептуальному просторі мислення. Іншими словами, змістовною формою казкового тексту є концептуальна модель-сітка організації вербалізованої інформації. Наші дослідження показують, що ця модель є основою семантики казкового тексту і формується за рахунок предметно-центричних фреймів, що структурують концептуальні поля казкових актантів, або діючих осіб казки. Предметно-центричний фрейм містить систему пропозицій, суб'єктом якої виступає казковий персонаж, а якості, якими він характеризується, формують атрибутивну зону, зону функцій, каузативну та фактитивну зони. При актуалізації предметно-центричних фреймів в АНК основні концепти, які формують ці фрейми, презентовані прототиповими, тобто більш частотними та периферійними образами. Ядро загального концептуального простору АНК (як прототипової категорії) структурується центральною схемою, а периферія цього простору включає трансформації цієї схеми. Взаємодія персонажів казки відбувається в межах казкового хронотопу, під яким ми

розуміємо певним чином організований образ простору-часу, який базується на особливій концептуальній структурі. Одним зі структурних елементів концептуальної моделі АНК є сакральні числа, однак роль конкретних сакральних чисел та їх питома вага в АНК різняться. Окремі поняття, які фігурують у концептуальній структурі АНК, можуть бути інтерпретовані як символічні образи, що відповідають архетипам колективного підсвідомого.

Структури знань, які називаються фреймовими, – це типові пакети інформації, що зберігаються в пам'яті чи за необхідності створюються в концептуальному просторі мислення із компонентів, які містяться в пам'яті, і які створюють адекватну когнітивну обробку стандартних ситуацій [5, 237]. Інформація, структурована в межах певного фрейму, концентрується у взаємопов'язаних між собою слотах (інформаційних вузлах). Самі ж фрейми утворюють організовані по різних напрямках сітки, в яких органічно поєднуються декларативні і процедурні знання [24, 22]. Модель фреймових сіток співзвучна теорії семантичних відмінків, розробленої Ч. Філмором [25, 496], який, сформулювавши спочатку вчення про відмінкову рамку, надалі надає йому більш широке тлумачення, співвідносячи відмінкову рамку з модельною когнітивною сценою або ситуацією, в якій можна виділити перспективу і прослідкувати ієрархію семантичних відмінків. Така когнітивна сцена позначається набором слів, «кожне з яких позначає певну частину або аспект деякого концептуального або акціонального цілого» [26, 49]. У цьому випадку кожен фрейм, як член ієрархічної структури, можна розглядати як сітку, що складається з декількох вершин і відношень. На найвищому рівні фрейму представлена фіксована інформація: факт, що стосується стану ситуативного об'єкта. На наступних рівнях розташовано безліч термінальних слотів, які обов'язково повинні бути заповнені конкретними значеннями і даними.

Теорія фреймів – це корисний інструмент для дослідження в царині семантики казкового тексту. Не виключено, що за допомогою фреймового моделювання вдасться пояснити здатність носія мови «відтворити» світ тексту, спираючись на інтерпретацію елементів, з

яких він складається. При цьому інтерпретація тексту в світлі фреймової семантики розглядається як спроба зрозуміти процес уведення фреймів у текст для створення і розширення його контексту. Фрейми інтерпретації, які допускають вираження нашого розуміння, визначаються мовою як альтернативні способи світосприйняття [27, 62].

Перебуваючи в тісному взаємозв'язку один з одним, фрейми вербалізованих знань стають певним посередником, який відображає способи вираження змісту, характерні для мови. За допомогою фреймів можна встановити зв'язність тексту на мікро- і макрорівнях, а також – що є дуже важливим для казкового тексту – забезпечити правильний висновок, що дозволить прогнозувати майбутні події на основі схожих за своєю структурою подій, які зустрічалися раніше [27, 64].

Фреймову сітку, яка організує зміст народної казки, можна співвіднести з інформаційною ієрархічною структурою, яка дає можливість типового опису персонажів, їх атрибутів та функцій. За наявності різноманітних варіантів фреймового моделювання, які існують у лінгвістичних роботах і працях, присвячених штучному інтелекту, найбільш наближеною до аналізу структури змісту народної казки, запропонованої В. Я. Проппом, є предметно-центрична модель, розроблена С. А. Жаботинською [7] і використана спочатку для аналізу семантики частин мови. Автором висувається припущення, згідно з яким однією з базових (можливо, вроджених) когнітивних структур, необхідних для оброблення інформації про об'єкти навколишнього світу, стає метафрейм, який можна простежити в різноманітних мовних фактах:

[[[СТІЛЬКИ (ТАКОГО (ДЕЩО ІСНУЮЧОГО))]
ЩОСЬ РОБИТЬ ТУТ-ЗАРАЗ].

Круглі і квадратні дужки вказують на нерівномірне розташування категоріальних слотів фрейму, що містять інформацію про ознаки предмета ДЕЩО, які розгортаються в межах рівновеликих просторів: статичні ознаки, або якості об'єкта (слот ТАКЕ), існують у межах його внутрішнього простору, який задається рамками слоту СТІЛЬКИ; динамічні ознаки об'єкта (слот ЩОСЬ РОБИТЬ) розгортаються у зовнішньому просторі ситуації, в якій розміщено ДЕЩО (слот ТУТ-ЗАРАЗ) [7, 102–103].

Аналізуючи концептуальний простір англійської народної казки, можна прийти до висновку, що кожен зі слотів може стати категоріальною основою для визначення членів відповідної типової парадигми. Так, наприклад, слот ДЕЩО ІСНУЮЧЕ включатиме набори персонажів, які В. Я. Пропп відносить до першого, другого і третього рядів. Типові атрибути цих персонажів можна виявити в рамках слоту ТАКИЙ, а їх типові вчинки – в рамках слоту ЩОСЬ РОБИТЬ. Кількісні характеристики персонажів, наділених груповою індивідуальністю, підлягають аналізу в межах слоту СТІЛЬКИ (дослідження, присвячені числам у казці, виявляють стійку тенденцію до використання в якості цих характеристик сакральних чисел «3», «33», «7», «9» [22, 3], [23, 76], [1, 75], [16, 73]).

У термінах семантичних ролей, чи відмінків (бенефіціант, сирконстант, адресат, мета, причина та ін.), які закріплені за казковими персонажами, може бути описаний і виділений В. Я. Проппом сюжетний елемент мотивування, який указує на очевидний зв'язок із ролями сирконстанта і причини.

Слот ТУТ-ЗАРАЗ задає просторові та часові межі ситуації, в якій розгортається казкова дія. Як правило, композиція казки може мати декілька локусів у «зв'язаних між собою областях простору та часу» [3, 264]. Ці області простору і часу співвідносяться між собою згідно з принципом внутрішньо просторового включення. Чергуючись в описі різночасових і різнопросторових подій, які подаються в синтагматичній послідовності, ці локуси забезпечують ту зв'язність казкових функцій, про яку пише В. Я. Пропп. Розгортання казкового сюжету в цілому відбувається в єдиному деперсоніфікованому просторовому і часовому замкненому континуумі, який задається самим початком казки: «У деякому царстві... жили-були...»; пор. англ. «Once upon a time, there lived...».

Таким чином, пам'ятаючи тезу В. Я. Проппа про те, що всі чарівні казки однотипні за своєю будовою, можна стверджувати, що аналіз семантики казкового тексту, який здійснюється з позицій метафреймового моделювання, дає можливість зрозуміти універсальну концептуальну канву казок різних народів. У той самий час вивчення концептуальної структури казкових текстів, які належать різним культурам (і різним мовам), є перспективним для

встановлення міжкультурних відмінностей, обумовлених індивідуальним менталітетом народу. Ці відмінності можна спостерігати як серед вербалізованих понять, що входять до складу фреймових слотів, так і серед релятивних концептів, що зв'язують фрейми в єдину сітку. Не виключено, що існування таких відмінностей пов'язано з ілокутивною силою народної казки, яка, незважаючи на адресованість до певного етносу, не може не враховувати його культурних стереотипів, вірувань і цінностей.

Список використаних джерел

1. Айрапетян В. К. К числам в сказках / В. К. Айрапетян // Структура текста – 81. Тезисы симпозиума. — М., 1981. — С. 75—76.
2. Аникин В. П. Русская народная сказка / В. П. Аникин. — М.: Педгиз, 1959. — 256 с.
3. Барвайс Дж. Ситуация и установки / Дж. Барвайс, Дж. Перри // Философия, логика, язык; ред. Д. П. Горский, В. В. Петров. — М., 1987. — С. 264—292.
4. Бріцина О. Ю. Традиційні персонажі соціально-побутової казки / О. Ю. Бріцина // Народна творчість та етнографія. — 1983. — № 1. — С. 29—36.
5. Герасимов В. И. К становлению «когнитивной грамматики» / В. И. Герасимов // Современные зарубежные грамматические теории. Сборник аналитических обзоров ИНИОН АН СССР. — М., 1985. — С. 213—250.
6. Дворжецкая М. П. К проблеме лингвистической эффективности речевого текста: (на материале английской сказки) / М. П. Дворжецкая // Лингвистика текста и обучение иностранным языкам. — К.: Высшая школа, 1978. — С. 201—205.
7. Жаботинская С. А. Когнитивные и номинативные аспекты класса числительных: дис. ... д. филол. н. / С. А. Жаботинская. — М., 1992. — 255 с.
8. Ладисова Н. М. Экспрессивность как элемент стиля английской литературной сказки: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 / Минский гос. пед. ин-т ин. яз. — Минск, 1981. — 20 с.
9. Лещенко О. И. Особенности реализации антропоцентричности в англоязычных сказках: дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 / О. И. Лещенко. — Сумы, 1996. — 186 с.
10. Мелетинский Е. М. О структурно-морфологическом анализе сказки / Е. М. Мелетинский // Тез. докл. во Второй летней школе по вторичным моделирующим системам. — Тарту, 1966. — С. 37.
11. Мелетинский Е. М. Происхождение героического эпоса / Е. М. Мелетинский. — М.: Искусство, 1963. — 365 с.
12. Мелетинский Е. М. Структурно-типологическое изучение сказки / Е. М. Мелетинский // Пропп В. Я. Морфология сказки. — М.: Гл. ред. восточной литературы, 1969. — С. 134—162.
13. Мелетинский Е. М. «Эдда» и ранние формы этноса / Е. М. Мелетинский. — М.: Искусство, 1968. — 280 с.
14. Морохин В. Н. Прозаические жанры русского фольклора / В. Н. Морохин. — М.: Наука, 1982. — 272 с.
15. Никифоров А. С. Сказка, ее бытование и носители / А. С. Никифоров. — М., 1928. — 55 с.

16. Орел В. Э. Об отражении архаичных числовых моделей в некоторых славянских текстах / В. Э. Орел // Структура текста – 81. Тезисы симпозиума. — М., 1981. — С. 73—75.
17. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки / В. Я. Пропп. — Л., 1986. — С. 37—143.
18. Пропп В. Я. Об историзме русского фольклора и методах его изучения / В. Я. Пропп // Уч. зап. ЛГУ. — 1968. — Вып. 72, № 339. — С. 5—25.
19. Пропп В. Я. Русский героический эпос / В. Я. Пропп. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1955. — 552 с.
20. Саенко Т. И. Интонация как средство реализации коммуникативно-прагматической динамики английской волшебной сказки: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 / КГПИИЯ. — К., 1987. — 20 с.
21. Степанов Ю. С. В мире семиотики / Ю. С. Степанов // Семиотика. — М., 1983. — С. 5—36.
22. Топоров В. Н. К семантике троичности: (слав. *trizna и др.) / В. Н. Топоров // Этимология. — М., 1981. — С. 76—88.
23. Топоров В. Н. Число и текст / В. Н. Топоров // Структура текста. Тезисы симпозиума. — М., 1981. — С. 76—88.
24. Уэно Х. Представление и использование знаний / Уэно Х., Коямо Т. и др. — М., 1989. — С. 49—53.
25. Филлмор Ч. Дело о падеже открывается вновь / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. — Вып. X. Лингвистическая семантика. — М., 1981. — С. 496—530.
26. Филлмор Ч. Об организации семантической информации в словаре / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. — Вып. XIV. Проблемы и методы лексикографии. — М., 1983. — С. 23—60.
27. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. — Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка. — М., 1988. — С. 52—92.
28. Швачко С. А. Работа над англоязычной сказкой в условиях вуза и школы / С. А. Швачко, Е. Л. Пасяк, Т. В. Харченко. — Сумы: СГПИ, 1990. — 46 с.
29. Armstrong R. P. Content Analysis in Folkloristics / R. P. Armstrong // Trends in Content Analysis. — Urbana. — 1959. — P. 151—170.
30. Dundes A. From Etic to Emic Units in the Structural Study of Folktales / A. Dundes // Journal of American Folklore. — 1962. — Vol. 75, № 4. — P. 95—105.

NATALIIA YEREMEIEVA

Cherkasy

THE ANALYSIS OF THE CONCEPTUAL SPACE OF THE ENGLISH FOLK FAIRYTALES IN TERMS OF FRAME SEMANTICS AS THE DEVELOPMENT OF PROPP'S IDEAS

The article deals with semantics of English folk fairytales. Conceptual analysis is considered to be a new approach to the learning of folk fairytales. This analysis is performed in terms of cognitive linguistics which deals with structures of knowledge representation, which form language signs and speech patterns. The purpose of the investigation is to identify the patterns of structuring of mental representations which form conceptual (psychological) space of folk fairytale texts. They are considered to be the main prerequisite for both the folk fairytale formation and its understanding. While investigating the folk fairytale texts we have used the frame approach for modeling the conceptual space of a folk fairytale as a sign which is characterized by certain semantics. Our investigation develops Propp's ideas and is connected with conceptual (cognitive) semantics. Nowadays formal apparatus for modeling verbalized knowledge is developed within this field of science.

Key words: English folk fairytale, conceptual space, conceptual analysis, cognitive semantics, frame theory.

НАТАЛЬЯ ЕРЕМЕЕВА

г. Черкассы

АНАЛИЗ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА АНГЛИЙСКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК С ПОЗИЦИЙ ФРЕЙМОВОЙ СЕМАНТИКИ КАК ПРОДОЛЖЕНИЕ ИДЕЙ В. Я. ПРОППА

В статье исследуется семантика английской народной сказки. На современном этапе развития языка открывается новый ракурс изучения сказки – концептуальный анализ ее содержания, осуществляемый в области когнитивной лингвистики, в поле зрения которой попадают структуры представления знаний, стоящие за языковыми знаками и речевыми произведениями. Основная цель исследования заключается в определении закономерностей структуризации тех ментальных репрезентаций, которые формируют концептуальное (психологическое) пространство сказочных текстов и являются необходимой предпосылкой для построения сказочного текста как такового и для его понимания. При исследовании сказочного текста использовался фреймовый подход к моделированию концептуального пространства сказки как знака, характеризующегося определенной семантикой. Наше исследование является фактически развитием идей В. Я. Проппа и связано с выходом в область концептуальной (когнитивной) семантики, где на современном этапе разрабатывается формальный аппарат для моделирования вербализованных знаний.

Ключевые слова: английская народная сказка, концептуальное пространство, концептуальный анализ, когнитивная семантика, теория фреймов.

Стаття надійшла до редколегії 22.02.2016